

Sfaturi vechi.

Bunicul, Manole Crețu, la noi în Vilșoara, în răzășia lui, văzuse lumina lumii aceștia, în răzășia lui își petrecuse vieța de om vrednic, și de acolo cu cinste trebuia să pornească la veșnicele lăcașuri, cum singur spunea c'un zîmbet și c'o umbră de părere de rău în ochii mari, întunecoși.

«Din greū am muncit, măi zicea el mîngîindu-și mustățile scurte, zbîrlite; cu amar am agonisit, de vreme m'a lăsat nevasta, de vreme și flăcăul și fata s'au zburătăcit,—acuma măcar o mîngiere să am, înainte de a eși din găoace găina pe care are să mi-o dea peste groapă cumătra Zamfira; măcar cu nepoții aceștia din cînd în cînd să mă mai iau la hartă..... Uite, măi băete,—îmi zicea mie— aici-s mustățile: întinde cît poți; aici e chica: trage, nu șăgui! Ahaha! halal nepot! d'apoī știi că nu șăguește?...»

Mama ridea rumenită la față, în umbra odăii de țară, o odae largă, răcoroasă, în care mirosea a sulcină, în care, printre perdelele lăsate, pătrundea soarele în pulbere lină de aur. Iar eu, un bunduc gras, rotund ca o minge, cățărât pe genunchii bătrînului, întindeam o mină cu degete curmate spre mustața zbirlită, spre părul cărunt.

«Ți-î drag bătrînul, ha ?

—Mi-î drag.

—Atunci—uța maaare, măi flăcăule!—Eu rideam dînd din mină și din picioare, ca un bondar strîns între degete, pe cînd bunicul mă rîdica pină la mînunchiurile de flori uscate din grindă. —Ehe! vorbea el înturnîndu-se spre mama, așa băet halal! Aista n'are să ne dea de rușine... Cînd a crește măi mare, îl ia bunicul peste Siret, la coasă, îl ia bunicul la vînat, în zăvoae... Haiduc am să fac dintrînsul, pe cinstea mea! Îți place, Dumitre! dragă, să te scalzi ?

—Imi place!

—Vezi că-ți place, Profrițo? Apoi dacă-ți place, hai cu bunicul la moară. Te tăvălești prin apă, colo, și prin nisip, cât ți-a plăcea! Om zdravăn să te faci, bre; altfel nu prețuiești nici două parale! Înțelesu-m'ai?

—Da.

--Poftim, a înțeles! Ce face? Ce zici tu, dragă Profriță? ce zici tu, draga tatei? Că l-a arde soarele? Săracu' băet! auzi dumneata! l-a arde soarele! Dă-i pălărioara cea roșie,—așa,—și hai cu bătrîn, hoțomanule!»

Și mă duceam cu bătrînul la moară, desculț, prin pulberea ferbinte a drumului. Acolo, prin apă, făceam o gălăgie cu alți draci de seama mea, goi pușcă, de fugeau măcăind ca de uliū, toate rațele morarului.—Intram apoi, după ce mă tăvăleam bine prin mil și mă cufundam în apă ținîndu-mă de nas,—intram în moară după bunic și mă uitam cu o deosebită mirare la morar, care se deosebea de ceilalți oameni, mai ales fiindcă avea o pipă veșnic în colțul gurii, pe lângă țeava căreia din cînd în cînd scuipa într'o parte, după care își trecea minile noduroase pe supț mustață, peste buzele negre. Acolo apa cînta un cîntec surd, înflorător; în coș fișiau din cînd în cînd grăunțele; în covată zvîcnea în pulbere fină făina,—și eu priveam cu ochii mari la toate ca la niște puteri suprapămîntești. Iar din pod, scoțînd capul pe o gaură rotundă, deasupra bulboanei de sub roată, priveam în unda limpede jocul peștilor cari fulgerau prin lumina apei ca niște săgeți de argint.

Ne întorceam încet, pe cînd asfințea soarele, și țineam pe bunic de mînă. Mă opream și eu și ridicam în sus nasul, cînd el se oprea și stătea de vorbă, ici și colo, cu sătenii. Ascultam vorbele cu luare-aminte, dar nu înțelegeam nimic.

Dar cum trece vremea 'n zbor de rîndunică, iată mă trezii după anii, că înțeleg și ce zice bunicul cu glas limpede și așezat, încruntînd puțin din sprincenele groase; iată că ajunsei și flăcău voinic trecut de zece ani, așteptînd cu bucurie vacanțele cu lungă sărbătoare a cîmpului, a apelor și a soarelui. Tata rămîne la afacerile lui în tîrg, domnu' Trandafir, cu școala, cu cărțile, cu toate ale lui rămîne în uitare, și eu cu mama, în trăsura, suim dealuri la pas, în cîntecul moale al clopotelor de la caii, coborim repede văile în suflarea răcoroasă a vîntului, ca 'n zbor; trecem pe sub streșini verzi de pădure, prin vechii codri de fag, prin murmurul abia simțit, de vis, al frunzișurilor...—Și cînd a-

jungem în Viișoara coborînd repede spre bradul strîmb al lui moș-Vasile Bujor, și cînd ajungem la poarta casei mari, la poarta de ostrețe groase, pe care se cațără dînd din coadă cîinii cari ne cunosc,—ne ese și bunicul Manole înaintea, zîmbind, nalt și voinic, așa cum îl știam totdeauna, tare ca crița.

«Ei, ce mai faceți voi, măi băeți?»

Îmi ia pălăria din cap, îmi dă în sus, cu degetele rășchirate, părul de pe frunte, se uită cu coada ochiului la mama.

«Ei, fata tatei, să știi că aista-î Alisandru Machidon!»

Și mama oftează. Și eu acuma încep a înțelege că în mine are ea nădejdea cea mare: tata, om odată voinic, care muncise crunt în tinerete, deodată se topise ca o luminare, și toți se temeau, și mai ales mamei îi tremura sufletul gîndindu-se la un sfîrșit prăpăstios. Bătrînul se încrunta cînd o auzea oftînd așa amar, apoi se întorcea spre mine, mă săruta fără de nici-un cuvînt, și odată se întorcea și prindea să răcnească porunci la argați.

Ș'apoi începeam cu bunicul o vieață ca aceea. Îi eram așa de drag, că nu măi știa ce să-mi facă.

«Măi Dumitrel tată, tuflește-ți, mă, cușma pe-o ureche, pune-ți floare'n stînga și să nu-ți peso; cîntă și petrece, că a șa-î lumea!.. Cînd eram eu ca tine, cine-mi sta în cale?»

Iar eu mă țineam de toate drăciile și nu-l slăbeam pe bunic pas cu pas. Unde era el, eram și eu. Spunea el o vorbă, mă animam și eu ca un cirlig, și-mi sticleau ochii ca la necuratul, cînd aveam a porni amîndoi la vre-o ispravă.

Măi ales în anul acela cînd am sfîrșit școala lui dor-nu' Trandafir, s'a durat între mine și bătrîn o prietenie la cataramă. Mă apuca de după cap, se întorcea pe jumătate spre mine și răcnea:

«Ce zici tu, frate? pornim să scuturăm lumea din temelii?»

—Pornim! rosteam eu cu ifos. Și moșneagul începea să facă un haz nemaipomenit.

Intr'o zi îmi zice:

«Azi mergem, măi nepoale, peste Siret. Dormim în iarbă deseară, și mîncăm pește de undiță și mămăligă de rișniță; iar minii ne întoarcem cu carele de fin... Ce zici tu, ha?»

—Eu zic bine, bunicule, ce crezi?»

Puse bătrînul telegarii la căruța largă, zvîrli două cergi mițoase, albastre peste buceaua în care mama grămădise de-ale gurii, mă suii în stînga, biciușca șueră pe deasupra capului, și

pornirăm cu zgomot, ca vîntul, pe poarta deschisă, prin nourii de praf.

Coboram la vale spre apa mare a Siretului și caii mergeau acum domol. Pe pod, duruind, venea în trapul cailor o trăsură. Răsturnat în ea, un țirgovăț în manta de doc și cu pălărie de pae, trecu repede privindu-ne lung, cu sprincenele puțin încruntate.

«Cine-î boerul ăsta, bunicule? întreb eu.

—Care boer? rosti fără a zîmbi bătrînul. Boer sînt și eu, e și vecinul meu, fiecare e boer cu banul lui și cu cinstea lui.
—Nu-î așa?

—Așa-î!» răspund eu, încet.

Bunicul tăcu un timp apoi se întoarse blajin spre mine.

«Ăsta-î un ciocoîu, proprietar la Stolnici. A fost vechil, ș'acû are moșie... Om bogat și cu mare trecere, dragă băete. Așa-î ! om mare, cu putere... Așa-î în ziua de azi... Dacă poate, răpește și pămîntul unui răzăș de treabă... Dar vezi că răzășul are cu ce se ținea mîndru, că are hirtoage vechi, cu pecetîi care nu mai sînt acuma, de la domnitori de cei bătrîni, cari au făcut dreptate pe lume...

—Și cum, bunicule, ți-a luat pămînt?

—Mie? poate-a vrut și n'a putut.

—Și cum? e om care are așa putere?

—Cum? cînd i-oiu pune laba 'n beregată și genunchiul pe piept, he-he! atunci eu is mai tare! Atunci îl întreb: De unde te-au adus vînturile, veneticule?»

Bătrînul dădu două bice tari cailor; apoi, fiindcă podul era chiar la doi pași, îi struni cu putere lăsîndu-se pe spate. Trecurăm încet, și eu priveam la apa care se strecura lină și limpede plescăind domol în șăicile de dedesupt. Bunicul privea înainte, cu pălăria p ochi, spre dealurile de dincolo.

«Și-î om rău, bunicule? Nu pare-așa de rău..

—Hm! cum? ce rău? Bun care nu se mai află... Era într'un rînd să facă un bine și nici acuma nu poate să-și erte asemenea greșală... Ehe!, dragă nepoate, tu nu cunoști ce î pe lumea asta... Cite paseri zboară, tu crezi că toate se mînincă!... Ce știi tu? tu te uiți acuma la picioarele cailor și te gîndești cum fac ei la trap din copite: taca-taca-taca-taca—trac, trac, trac, trac!... La asta te gîndești tu... Hm! nu?

—Nu, bunicule.—crezi că eu n'ascult ce spuî?

—Așa ? bine. Bine. Ia să mă spui tu, băete, ce vrei să te faci tu pe lumea asta ?

—Eu, bunicule ?

—Da, dumneata !

—Apoi mama, cînd eram mic, zicea că să mă facă ofițer...

—Așa ? Vezi dumneata cum nu și-a mai venit în fire Profirița ?

—Ce zici, bunicule ?

—Nimic, vorbesc și eu ca să nu tac. Dar tu, tu ce vrei să te faci ?

—Eu, bunicule, aș vrea să mă fac ce ești tu. Aș vrea să stau cu tine aici, în Vișoara...»

Bunicul își dădu pălăria pe ceafă și se întoarse, uitîndu-se la mine de sus în jos. Caii suiau la pas, în bătaia domoală a clopotelor, pe cînd apa Siretului, sclipind, se încovoia în urmă prin desigurile verzi ale zăvoaelor.

«Cum ? tu ai vrea să trăiești aici, ca bunicul ?

— Da, bunicule, —ce ? nu ți bine ?

— Ba-ți bine, dragă, cum nu ? dar de palme bătătorite ce zici ? da' de arat colo, pe ogoare ? da' de samănat ? da' de secerat ? da' de cosit ? Da' de necazuri și griji ? da' de nedreptăți ? da' de ticăloșii omenești știi tu ceva ? Nu știi nimica ! Bine, băete, bine, fă-te și tu ce-ți putea, dar mai ales un om cum-se-cade să te faci ! Să nu răpești munca săracului, mă, înțelegi ? Și să nu-ți bați joc de nevoiașul care varsă lacrimi pe brazdă, mă ! Ai înțeles ? Hi, Murgule ! Hi Bălan ! Iiii ! cum n'ascultați voi ! Hiii ! dracilor ! Așa, așa ! să se simtă că mergem peste Siret, la iarbă cosită !...»

Caii porniră în trap iute ; un vînt cu miros cald de romăniță îmi mîngîia obrajii. Dealul Finăriei începea să se arate la dreapta și la stînga în lungul Siretului, ca o coamă verde uriașă, deasupra căreia soarele juca painjenis de raze strălucite. Și în urmă, în depărtări, sate și pilcuri de pădure, supt o fumegară ușoară prin care toate se predeveau ca printre gene.

«Așa, așa, băete, cum spun eu !» zise bunicul dînd hotărît din cap. Apoi lăsă caii mai domol.

Eu tăceam. El iar se întoarse spre mine.

«Vezi tu minile astea ? Vezi tu straele astea albe ? Vezi ? vezi tu pe moșneagul ista de lingă tine ? Mă ! să fie o sută ca cio-coiul acela și nu fac cît mine, nici cît degetul ist mic ! Înțelegi ? Știi tu ce spun eu acî ? Eu spun, bre, lucru mare ! Aici e muncă cinstită, aici e muncă sfîntă ! — Ce ? crede el c'am să-mi iau eu

pălăria din cap cînd trece pe lingă mine? Cine care-a lins farfuriile, care a mincat ciomege și după aceea a pupat mina ce l-a bătut... Știi tu ce spun eu acū? Știi? înțelegi?

— Înțeleg, bunicule! șoptii eu,—și priveam cam cu sfială la ochii lui plini de nourî de minie.

— Așa? Bine. Dacă înțelegi, bine!

Și minia dintr'odată-i căzu. Răsufliă odată adinc, își dădu c'o sfiară pălăria pe ceafă, își trecu brațul sting pe după capul meu și mă alătură cu dragoste de pieptul lui.

«Așa, măi gîndăcelule, iaca, ajungem... Iaca oamenii noștri... Ia uite la dinșii cum au pornit-o de repede cînd ne-au văzut... Trimitem doi după pește... Facem foc și frigem chitici, măi tată, și bem apă de la izvor de sub coastă, apă ca ghiata... Ne culcăm pe iarbă cosită și visăm cite'n lună și'n stele... Așa vieață halal, măi nepoate!... Măcar atîta mîngiere pentru un biet bătrîn!... Ca minî oale și ulcele... Da' măcar un nepot ce-am avut să nu mă uite și să-și aducă așa măcar din cînd în cînd aminte de mine... Ce zici, hoțomanule?»

Eu mă uitam cu dragoste la bunic; nu știam ce să-i răs-pund, dar îmi simțeam ochii umezi de înduioșare.

Trecea prin finețe o adiere dulce, cu mirezmele florilor de cîmp, cerul se boltea deasupra siniliu, curat, nemărginit, și coasele sunau limpede în întinderi. Din cînd în cînd o prepeliță sfîrîia pe deasupra erburilor, gonită de apropierea cositorilor; cite un cristel pilpiia greoiu; departe, apoi, strigătul inuăbușit: pitpalac, pitpalac! abia se auzea; nelămurită îmi venea la urechi vorba bunicului cu oamenii, pe cînd eu stam cu brațele sub cap între brazele proaspete, îngropat, amețit de miros dulce, de liniște, de lumină.

Și cum seara creștea în juru-mi, cu umbrele-i calde și nelămurite, după cina gustoasă cu scobai și cu clenî pescuiți în Siret, cum stam lingă bunic și priveam în sus cum se aprindeau în fundul negurilor de sus scînteii de aur, care tresăreau dintr'o dată născute din taina adincurilor, cum stam toropit, cu sufletul ușor, ușor, un abur,—deodată, pentru întăia oară pătrunse pînă la mine, pînă în toate simțurile mele, acel fior fără nume, acel fior melodios, abia auzit, mai mult priceput, al cîntării de bu-cium. Nu știam dacă vine din timpuri trecute ori din întinderile care mă impresurau, nu înțelegeam dacă răsună în mine, în u-șoara mea somnie fericită, ori e un inchipuit glas al zării pe care rumeneaū încă, ca o părere, lucirile de aur ale asfințitului.

Nu înțelegeam încă această cîntare a lacrimilor și a durerilor trecutului, dar o ascultam inlemnit cum îmi adia prin suflet din adîncă-î depărtare.

Tresărîi. Bunicul șopti lingă mine :

«I-auzi buciumul...»

Eu tăceam. Bunicul zise iar :

«Tu poate nu înțelegi încă ce-î asta, gîndăcelule... Uite, bre, aici, cît vezi tu cu ochii, și mai este încă, toate ale noastre au fost, și acuma multe nu mai sînt ale noastre... Avem noi hîrtii, dar cine ni le mai ține în seamă ? Uite, auzi cum zice buciumul de jale ?... Eh!—și aici bătrînul oftă adînc—așa a fost să fim noi fără noroc și să ne roadă încet-încet veneticii. De aceia ziceam eu...

— Ce ziceai, bunicule ?...

— Cum ce ziceam ? Cu cela, cu ciocoiul.... Să moară,—și mă uit în ochii lui și cușma în cap îmi rămîne, înțelegi ? Și cine-î mai tare ? Eu, mă, sînt mai tare, că-î pungenii chiul în piept și l zdrobesc ca pe-un vierme !...»

Bătrînul gemu greu, cu năduh, tăcu deodată și-și duse palmele la frunte.

Tăcu un timp ; eu cercam să pricep prin ce valori s'a zăbătit odată bătrînul de vorbește cu atîta obidă. Nu-l întrebam și stam neclintit lingă el, pe cînd noaptea creștea și pe cînd ca un abur plin și greu, se ridică în juru-ne mireazma puternică a erburilor cosite. Cîntarea de bucium tăcuse, dar mie tot mi se părea că o aud înmălădîndu-se în taina depărtărilor.

Așa se încrunta de multe ori inima de răzăș mîndru a bătrînului, de multe ori i se turbura ochiul limpede, de multe ori gemea cu minie cînd era vorba de pămîntul lui, de puțînul lui cu trudă și cu amar muncit ; cu cărpănoșie și cu cruzime aduna ban lingă ban,—dar în fața puilor, a gîndăcelilor lui de nepoți, i se muia inima ca un sloi de ceară la soare. Și așa, cu cît mă săltam, mai-mai să-î ajung umărul cu capul, cu atît ne împrieteneam mai tare. Și la cel mai mare preț în ochii bătrînului ajunsei cînd luai cea dintăiu cioară, cu pușca, din vîrfu nucului. Atunci s'a sfîrșit, «atunci mergem la vînat, măi nepoate !»

Și 'ntr'o bună bună zi, pe la sfîrșitul lui August, îmi prăse pușca'n mînă, trecem Siretul, și ne infundăm în luncă. Pentru rațe ne apropiam cu luare aminte de vaduri, pentru epuri, ne ațîneam la marginile poenilor, pe cînd cînele se infunda în tufișurile mărunte.

«Ia seama, nepoate, îmi zice într'un timp bătrînul; cînele dă semn, fii cu luare-aminte...»

Și nici nu sfinșește bine vorba și odată, cu un zăpăit mai puternic al cînelui, zvicnește în salt larg urechiatul dintr'o tufă, la patru pași de mine. Eu eram să dau pe spate, așa de pe neașteptate se petrecuse totul. Nici n'am cînd pune pușca la ochi, numai o întind, trag, și o pocnitură cumplită bufnește de se cutremură poiana.

Bunicul rîdea de se prăpădea, pe cînd epurele, scăpat de desîș, se întinsese la fugă nebună, zvirîindu-se în copce mari.

«Ehei, nepoate, nepoate,—așa se lăuda un Neamț, cum ai să te lauzi tu: Văd epurele, trag în el—poac! și unde începe, măi tată, a fugi de minca pămîntului!...»

Cam rușinat, pornii înainte după bătrîn. Trecu un stol de rațe, el trăsni una de la linia virfurilor sălciilor; trecu un epure, el îl pocni și-l răsturnă peste cap.

Acuma era și mai vesel. Iși lega vînatul la torbă și mă dăscălea cu voe-bună.

«Ei, nepoate, ce zici? Bună meserie e și asta; cam greu merge la început, dar cu vremea ai să te deprinzi și tu, de asta să n'ai grijă... Numai liniște trebuie, să nu te grăbești de loc, aici e tot meșteșugul... Înțelegi?»

Și tot vorbindu-mi, eșirăm într'o poiană largă. Arini nalți închideau pe margini lumina soarelui în asfințit, o pajiște verde ca buratecul întindea un covor moale mătăsos în jurul unei fintini cu cumpănă. O găinușă, zburînd la fața pămîntului, se infundă în întunerecul dumbrăvii,—și la colacul de piatră de sub ciutură ne oprirăm într'o liniște pe care nici cel mai ușor zgomot n'o turbura. Soarele strecura fulgere prin virfurile arinilor și răcoarea amurgului începea să izvorască din pămîntul jilav al pădurii.

«Aici e vînatul oprit, zise zîmbind bunicul. Aici is locurile ciociului celuia... știi tu.... Dar ce? vînatul e-al lui? Vînatul e-al celui ce-l prinde—și s'a sfinșit! Ce? Mi-a eșit odată înainte cu pușca. Zice: Ce cauți? ce cauți aici, pe moșia mea?—Ce caut? caut vînatul meu! Și i-am mai spus o vorbă, și m'am uitat urit la el. I-am spus: Să știi că eu, într'o țavă pun poște! Dacă n'ai știut-o pînă acuma, s'o știi de-acuma 'nnainte! Și atita a fost, gata! și am rămas bunî înțeleși... Pricepi tu, gîndăcelule? Înțelegi?»

— Înțeleg».

Bătrînul aplecă cumpăna, scoase ciutura rasă, bău apă rece, bău și el, își șterse mustățile și se întoarse iar spre mine.

«Doamne, băete, atita amar am și eu în vieață : nu pot suferi pe ciocoi ! S'a sfîrșit,—dacă nu-l pot suferi, ce-ai să-mi faci ? Ai să mă tai ? Tae-mă ! Cînd a fi un ciocoiu față, tae-mă și n'are să curgă nici-o picătură de singe din mine ! S'a sfîrșit!»

Ne așezarăm pe colacul de piatră. Tăcea și privea în jur, și ochii lui, calzi acum, par'că se umpleau de frumusețile care se desfășurau tăcute în juru-ne. În fundul dumbrăvii, departe, tresări risul moale al unui porumbel sălbatec, pe cînd gîlgăitul înăbușit al porumbiței se auzea încet și dulce ca o plingere.

Bătrînul tăcea, apoi mă atinse ușor pe umăr și-și înălță capul. Privii și eu în sus. Pe de-asupra poenii, din asfințit, veneau șiraguri de dumbrăvenci. Filiiu des prin lumina de sus a amurgitului, zburau în zvicniri scurte mișcîndu-și cozile lungi, și penele luceau albăstrii, ca bătute cu pietre scumpe, prin aurul luminii. Treceau zeci și sute, șiraguri lungi, nesfîrșite, prin albeștru, sus, și eu priveam dus, pe cînd din dumbravă, din jur, creștea umbra inserării, ca din răsufierea pămîntului.

«Se duc dumbrăvencele la cîmp...» zise bunicul Manole cu glas domol. Și adăogi privind-mă cu ochi calzi :

«Ți-i drag la noi, gîndăcelele ?—Cînd eî fi om cu greutate și cu necazuri la tîrg, adă-ți aminte și de noi, că-i frumos și pe-aici...»

Apoi, dragă frate, aceasta a fost cea din urmă prietenească rătăcire cu bunicul, cea din urmă lecție pe care mi-o da acest om tare, cu suflet blind și simplu. Ași fi putut să-ți spun și mai multe,—dar la ce-ar fi folosit atitea amănunte ? E prea destul poate și atita,—și din ce ți-am spus, vei înțelege multe lucruri. multe apucături de ale mele, și mai ales această nestăpînită dorință a mea de pribegire, prin locurile noastre, prin munții noștri, prin văile noastre, prin cîmpiile noastre, prin această țară a necăj-tului plugar.

A fost cea din urmă tovarășie.—În vacanța următoare m'au ținut părinții la tîrg pentru că trebuia să fac pregătiri mari de învățătură : «vremurile sînt grele și trebuie cu ori ce preț să izbutești ca să intri la internat, la *Academia Mihăileană*». Pe urmă, nici în vacanța a doua nu era să mă duc, dacă nu venea vestea că bunicul trage să moară.

Știi ce vînt de ghiță mi-a năvălit în suflet ? Știi ce junghiū de durere m'a străpuns ? Dar nu plingeam ; priveam înainte, în-

cruntat, ca bunicul, pe cînd mama izbucnea din cînd în cînd în suspine, cu batista la gură, și pe cînd caii fugeau în trap grabnic pe drumuri așa de cunoscute, spre Viișoara din vale, nu departe de apa Siretului, spre bradul strîmb al lui Vasile Bujor, spre casa largă, spre gospodăria curată a bătrînului care se pregătea să se călătorească spre țărături de tăcere, de intunec și de uitare.

Cînd am intrat, cu ochii ca de jaratec, în odaia largă, toate neamurile erau adunate, — dar eu nu m'am uitat la nimeni. Eu numai la bunic m'am uitat. Și era, săracul, așa de slab, după boala iute care-l copleșise, — cu niște mustăți rare, c'o frunte lucie, galbenă ca coaja de alămie, culcat în pat, puțin pe-o coastă, cu ochii spre ușă.

Cînd m'a văzut, a zîmbit deodată, c'o lumină de fulger în ochi — și eu am izbucnit în plîns. Vedeam că nu mai are mult, că poate să se stingă din clipă în clipă. Apoi, cînd m'am mai ușurat, m'am așezat ușor lingă el, pe marginea patului, — ș'a-tunci, urmărind ochii bunicului, am văzut lingă mine pe cea mai tinără mlădiță a neamului, o nepoată mititică, numai de patru ani, cu ochii albaștri, vioi și așa de deștepti, că parcă jucau în ei două luminiți. Cu fața albă puțin întunecată, se uita fără umbră de zîmbet la bătrîn, așa de cuminte și așa de gingașă, cu părul bălan aburit parcă într'o cunună de raze în jurul frunții.

«Te-ai făcut flăcău mare!» șopti bunicul Manole abia auzit, cu un zîmbet care nu mai era decît o slabă lucire. Și își întoarse ochii spre fetița, care-l privea neclintită.

«Bunicule, bunicule!...» șopti ea cu un glăsușor moale, argintiu.

— Ce-i, draga moșului?

— Mată ai să mori, bunicule?...

— Da, gîndăcelule, da, de-acuma se duce moșneagul...»

Și c'o lumină de lacrimi privea neclintit înaintea, îndărăt-nic, c'o lumină de lacrimi și durere nemărginită. Și din clipa aceea, nu mai rosti nici-o vorbă. — Iar în spre seară, cînd colțu lui se umplu de umbră, adormi pe veșnicie bătrînul cu suflet drept, care mi-a fost mie așa de drag.

Mihail Sadoveanu.